

РОЗДІЛ 8. ПАРАЗИТОЛОГІЯ

УДК 619:616.995.121.56:636.4(477)

ДИНАМІКА ПОШИРЕННЯ ЕХІНОКОКОЗНОЇ ІНВАЗІЇ СЕРЕД СВИНЕЙ В УКРАЇНІ

Литвиненко О.П.

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ, Україна, e-mail: 2431519@ukr.net

Проведено порівняльний аналіз динаміки епізоотичного процесу щодо ураження свиней збудником ехінококозу в Україні в періоди 1976–1986 р.р. та 2003–2013 р.р. Наведено дані в розрізі областей. Визначено зони ризику з умовним поділом України на неблагополучну, загрозливу та тимчасово благополучну території.

Ключові слова: ехінококоз, поширення, епізоотичний процес, територія.

Розвиток усіх галузей тваринництва є стратегічним завданням держави, оскільки від якості продуктів залежить здоров'я населення. Останнє служить соціальним благополуччям суспільства [2].

Гельмінтози є найбільш поширеними захворюваннями тварин і людини. Особливо значної шкоди завдають вони тваринництву [4]. Уражені збудником ехінококозу тварини відстають у рості та розвитку; у них різко знижується продуктивність (приріст маси тіла, надій молока, вихід приплоду). При забої хворих тварин вираховується значна кількість уражених органів [3].

У той же час ехінококоз є одним з найбільш поширених гельмінтозів серед населення. За своєю епідеміологічною значимістю та патологією він не поступається іншим захворюванням [2]. За даними багатьох дослідників ехінококоз є природно-осередковим захворюванням і має свої природні біоценози [5].

Відмічено, що в Україні все більшого значення набувають паразитози, які викликані гельмінтами собак [8]. Одним із таких гельмінтозів є ехінококоз. Збудника цієї хвороби – *E. granulosus*, за даними Ю.Г. Артеменко (1996) та О.В. Самсонова (2001), виявляють у домашніх тварин всюди з різних природнокліматичних зон України [6]. Також виявляють його і у людей, переважно з південних регіонів країни [1]. Ці дані свідчать про наявність проблеми та підкреслюють її гостроту, адже нині вкрай бракує наукової інформації, яка б не просто констатувала наявність чи відсутність *E. granulosus* на тій чи іншій території, а розкривала б особливості його біології залежно від екологічної та господарської специфіки того чи іншого регіону. Така інформація нині є лише для окремих областей півдня країни та Криму, а також східного Поділля [7]. У центральних, західних і східних областях України спеціальні дослідження щодо вивчення *E. granulosus* проводились відносно давно (у 1950–1960 роках), а в північно-східному регіоні – не проводилися взагалі [6].

Мета роботи полягала у вивченні динаміки епізоотичного процесу щодо ураження свиней збудником ехінококозу шляхом порівнянь періодів 1976–1986 р.р. та 2003–2013 р.р. на території України.

Матеріали та методи. Матеріалом для ретроспективного аналізу слугували річні форми статистичної звітності Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України за формою № 6-вет з 1976 по 1986 роки «Отчет о ветеринарно-санитарном надзоре на мясоперерабатывающих предприятиях системы Министерства мясной и молочной промышленности СССР» та з 2003 по 2013 роки «Звіт про ветеринарно-санітарний нагляд та контроль на м'ясоптахопереробних підприємствах незалежно від форм власності».

Результати дослідження. Епізоотична ситуація з ехінококозу свиней на території України набуває все більшого поширення. Так з 1976 по 1986 роки на м'ясопереробних підприємствах було досліджено 76754768 туш свиней, інвазованих збудником ларвального ехінококозу, що склало 6,2 %.

Відповідно даних епізоотичного процесу з ехінококозу Україну можна умовно поділити на три території ризику: неблагополучна (6–15 %), загрозлива (3–6 %), тимчасово благополучна (1–3 %).

Аналіз статистичних даних засвідчує, що з 1976 по 1986 роки до неблагополучної території можна було віднести 11 областей України (рис. 1)

Серед них були: Львівська – 14,2 %, Волинська – 14 %, Житомирська – 13,4 %, Тернопільська – 13 %, Одеська – 12,5 %, Сумська – 11 %, Хмельницька – 9,9 %, Миколаївська – 8,7 %, Закарпатська – 8,3 %, Київська – 7,8 %, Донецька – 6,4 %.

До загрозливої території були віднесені 10 областей: Черкаська – 5,9 %, Вінницька – 5,4 %, Чернігівська – 5,1 %, Херсонська – 5,1 %, Полтавська – 5 %, Кіровоградська – 4,8 %, Запорізька – 4,5 %, Луганська 4,2 %, АР Крим – 3,4 %, Дніпропетровська – 3 %.

До тимчасово благополучної території віднесені 4 області: Чернівецька – 1,3 %, Харківська – 0,06 %, Рівненська – 0,01 %, Івано-Франківська – 0,01 %.

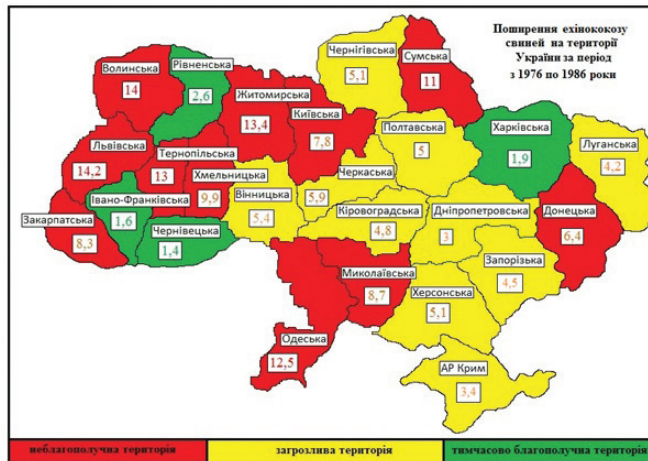


Рис. 1. Поширення ехінококозу свиней на території України за період з 1976 по 1986 роки

Інвазованість свиней збудником ехінококозу упродовж 2003–2013 років склала 3,2 % порівняно з 6,2 % з 1976 по 1986 роки. Причиною значного спаду інвазії слугувало значне скорочення поголів'я свиней. Так, станом на 1 січня 1976 року поголів'я свиней, відповідно даних «Государственного комитета статистики» склало 57,9 млн. голів, а станом на 1 січня 2013 року, відповідно даних «Державного комітету статистики України» – 462,3 тис. голів.

Аналіз статистичних даних засвідчує, що з 2003 по 2013 роки до неблагополучної території можна віднести 9 областей (рис. 2).

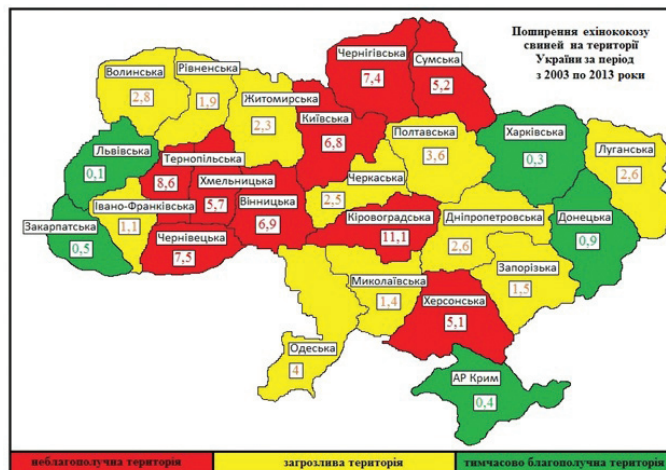


Рис. 2. Поширення ехінококозу свиней на території України за період з 2003 по 2013 роки

Такими областями є: Кіровоградська – 11,1 %, Тернопільська – 8,6 %, Чернівецька – 7,5 %, Чернігівська – 7,4 %, Вінницька – 6,9 %, Київська – 6,8 %, Хмельницька – 5,7 %, Сумська – 5,2 %, Херсонська – 5,1 %.

До загрозованої території можна віднести 11 областей: Одеська – 4 %, Полтавська – 3,6 %, Волинська – 2,8 %, Дніпропетровська – 2,6 %, Луганська – 2,6 %, Черкаська – 2,5 %, Житомирська – 2,3 %, Рівненська – 1,9 %, Запорізька – 1,5 %, Миколаївська – 1,4 %, Івано-Франківська – 1,1 %.

До тимчасово благополучної території слід віднести 5 областей: Донецька – 0,9 %, Закарпатська – 0,5 %, АР Крим – 0,4 %, Харківська – 0,3 %, Львівська – 0,1 %.

Аналізуючи динаміку ураження збудником ехінококозу свиней слід зазначити, що їх інвазованість з 1976 по 1986 роки була більшою і коливалась у межах 1,4–14,2 % порівняно з 2003 по 2013 роки і склала 0,1–11,1 %.

Найвищий пік інвазії реєструвався у Волинській та Львівській областях і становив 14 і 14,2 % відповідно.

У той же час відсоток інвазованості свиней дещо знижувався і підвищувався без значних коливань.

Отже, ехінококоз свиней поширений на всій території України. До стаціонарно небезпечних територій слід віднести Львівську, Вінницьку, Волинську, Донецьку, Житомирську, Тернопільську, Одеську, Сумську, Хмельницьку, Херсонську, Миколаївську, Закарпатську, Київську, Кіровоградську, Чернівецьку та Чернігівську області.

Висновки. Ехінококоз поширений на всій території України.

Інвазованість свиней збудником ехінококозу за 2003–2013 роки склала 3,2 %, а з 1976 по 1986 роки – 6,2 %.

За статистичними даними з 1976 по 1986 роки та з 2003 по 2013 роки інвазія була зареєстрована у Львівській, Вінницькій, Волинській, Донецькій, Житомирській, Тернопільській, Одеській, Сумській, Хмельницькій, Херсонській, Миколаївській, Закарпатській, Київській, Кіровоградській, Чернівецькій та Чернігівській областях.

Список літератури

1. Артеменко Ю.Г. Распространение эхинококкоза у домашних животных на юге Украины / Ю.Г. Артеменко, Л.И. Чикунова // Бюл. Всесоюз. ин-та гельминтол. – М., 1984. – Вып. 39. – С. 7-10.
2. Бессонов А.С. Распространение эхинококкоза сельскохозяйственных и промысловых животных в Центральном регионе РФ / А.С. Бессонов // Матер. научно-практич. конф. Всесоюзного общества гельминтологов. – М.: ВИГИС, 1988. – С. 3-7.
3. Махиева Б.М. Особенности краевой эпизоотологии, биологии возбудителей ларвального эхинококкоза и цистицеркоза тенуикольного крупного рогатого скота и разработка мер борьбы в Дагестане и Чеченской республике / Б.М. Махиева // Автореф. кан. вет. наук: 03.02.11. – Махачкала, 2012. – 23 с.
4. Носик А.Ф. Эхинококкоз кишечника собак и меры борьбы с ним / А.Ф. Носик // Труды ХВИ, 1939. – С. 18.
5. Некипелова Р.А. К эпизоотологии эхинококкоза овец, крупного рогатого скота и свиней на севере Казахстана / Р.А. Некипелова / Тр. КазНИВИ. Алма-Ата, 1973. – № 15. – С. 302-305.
6. Савчук Н.А. О распространении гельминтозов сельскохозяйственных животных в Одесской области и мерах борьбы с ними / Н.А. Савчук // Проблемы паразитологии. Тр. II научн. конф. паразитол. УССР. – Киев, 1956. – С. 183-185.
7. Сердюк В.В. Встречаемость основных гельминтозов при убое свиней, овец и крупного рогатого скота на Мелитопольском мясокомбинате / В.В. Сердюк // Мат. науч. конф. Всес. о-ва гельминтол. – Москва, 1969. – Ч. 2. – С. 297-301.
8. Ємець О.М. Зональні особливості циркуляції ехінококозу свиней в Сумській області / О.М. Ємець // Вісник Сумського державного аграрного університету, 1998. – Вип. 2. – С. 159-162.

PROLIFERATION DYNAMICS ECHINOCOCCOZNOY INVASION AMONG PIGS IN UKRAINE

Litvinenko O.P.

State Research Institute laboratory of diagnosis and veterinary-sanitary examination, Kiev, Ukraine

The aim of the work was to study the dynamics of epizootic process for pathogen destruction pigs echinococcosis by comparisons from 1976 to 1986 and from 2003 to 2013 on the territory of Ukraine.

Materials and methods. The material for retrospective analysis served annual statistical reports from the State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine on Form 6-vet number from 1976 to 1986, «Otchet of veterinary and sanitary supervision on myasopererabatyvayuschyh enterprise system and breast Ministries Meat Industry USSR» and from 2003 to 2013 «Report on veterinary and sanitary supervision and control on m'yasoptahopererobnyh enterprises regardless of ownership.»

Results. Epizootic situation of echinococcosis pigs in Ukraine is becoming more common. So from 1976 to 1986 at meat processing plants was investigated 76,754,768 carcasses of pigs infested agent larvalnoho echinococcosis, which amounted to 6.2 %.

Under these epizootic process of echinococcosis Ukraine can be divided into three areas of risk: unfavorable (6-15 %), threatening (3-6 %), temporarily happy (1-3 %). Analyzing the dynamics of pathogen destruction echinococcosis pigs should be noted that their invazovanist from 1976 to 1986 was higher and ranged 1,4-14,2 % compared with 2003 to 2013 and was 0,1-11,1 %. The highest peak infestation recorded in Volyn and Lviv and was 14 and 14.2 %, respectively.

At the same time the percentage invazovanosti pigs slightly decreased and increased without significant fluctuations. So echinococcosis pigs distributed throughout Ukraine. To permanently dangerous areas include Lviv, Cherkasy, Donetsk, Zhytomyr, Ternopil, Odessa, Sumy, Khmelnytsky, Kherson, Nikolaev, Transcarpathian, Kyiv, Kirovohrad, Chernivtsi and Chernihiv region.

Conclusions Echinococcosis distributed throughout Ukraine. Invazovanist swine pathogen echinococcosis for years 2003-2013 was 3.2 %, and from 1976 to 1986 - 6.2 %. According to statistics from 1976 to 1986 and from 2003 to 2013 invasion was registered in Lviv, Vinnytsia, Volyn, Donetsk, Zhytomyr, Ternopil, Odessa, Sumy, Khmelnytsky, Kherson, Nikolaev, Transcarpathia, Kiev, Kirovograd, Chernivtsi and Chernihiv regions .

Keywords: echinococcosis, distribution, epizootic process area.